

MAREȘALUL CONSTANTIN PREZAN PERSONALITATE MILITARĂ REPREZENTATIVĂ, ÎN PRAG DE ANIVERSARE (I)

General-locotenent (r) dr. Grigore STAMATE

„Militarii de carieră arareori mai au și copilărie, aproape niciodată adolescență, iar tinerețea lor ține strict de apanajul cazon. Ei nu îmbătrânesc decât odată cu moartea, trecând pe veci în nemurire sau, și mai grav, în uitare. La alegerea sorții ori la voia celor în folosul cărora și-au sacrificat cei mai frumoși ani ai vieții”¹. Așa și cu distinsul mareșal român Constantin Prezan – de la a cărui naștere, în 27 ianuarie, se împlinesc 163 de ani – și, firesc, ar trebui să participăm la aniversare. „Firesc” și „ar trebui”, cuvânt în van, sintagmă de omisiune, ca și amintirea uneia dintre personalitățile militare reprezentative, peste care cineva a tras cortina întunecată a nerecunoștinței și aproape că l-a scos din istorie, inclusiv din cea militară. Păi, cum altfel când meritele sale, indubitabile, au fost transferate rapid în sarcina altora (deopotrivă, militari și politicieni), a căror valoare niciodată nu se va ridica la nivelul aceluia care ne-a dat cel mai frumos capitol al istoriei naționale: Marea Unire și reîntregirea teritorială a României Mari. Despre care, Regele Ferdinand I spunea că: „a fost mâna mea dreaptă pe câmpul de luptă și a jucat un rol preponderent în aducerea biruinței finale”² și, pe care, renumitul mareșalul francez Ferdinand Foch, comandantul Forțelor Aliate de pe Frontul Occidental, în Primul Război Mondial, îl aprecia drept: „unul dintre cei mai mari strategii ai Marelui Război, cel căruia Antanta, ca și România îi datorează atât de mult”³.

O datorie care – așa cum încă se prezintă situația – nu știm dacă va mai onorată vreodată.

La finele anului 2017, cu ocazia deschiderii festivităților din Anul Centenarului, un înalt om de stat român, în alocuțiunea rostită la Teatrul Național din București, spunea, sus și tare, că Marea Unire a fost făcută fără participarea armatei, că aceasta se datorează politicianilor și altor categorii de persoane. Nimeni nu susține contrariul, până la un punct; respectiv, până la înțelegerea clară a stării deosebit de grave în care se afla România ciuntită, în decembrie 1918, când trupele ungare se aflau în Transilvania și oricând puteau împiedica ori reprimă Adunarea de la Alba Iulia. Pentru că – dacă este să fim corecți – nu teama de acea mulțime entuziasmată și neînarmată le-a împiedicat să acționeze, ci teama de trupele române, despre care știau bine că sunt dispuse în dispozitiv de siguranță în imediata apropiere. Aspect atât de puțin evidențiat, inclusiv de către unii istorici de la noi, predispuși îndeosebi să critice, decât să susțină ceva în folosul propriu al națiunii române. Cum, de altfel, se întâmplă în atâtea alte situații.

„În ciuda hotărârii de la Alba Iulia, unirea n-ar fi fost posibilă fără intervenția trupelor române (...). Unirea Transilvaniei cu România a fost înfăptuită, în realitate, pe câmpul de luptă, în urma unui război româno-maghiar destul de greu, declanșat de guvernul Ungariei și încheiat doar după ce trupele române au zdrobit armata statului vecin”⁴. De altfel, renumitul istoric american Glenn E. Torrey, care a analizat în profunzime mărețul eveniment, avea să se pronunțe categoric: „Proclamarea unirii era un lucru, realizarea ei era cu totul altceva”⁵.

Și, cu acestea, cred că am spus destul.

Revenind în actualitatea românească, fără a intra în detalii, mă opresc asupra unui singur episod, ocazionat de dezvelirea în data de 11 ianuarie 2018, a bustului unui alt important mareșal român, Alexandru Averescu, despre care fostul șef al Statului Major al Apărării, de la acea vreme, spunea că acesta ar fi condus trupele române, care au obținut strălucitele victorii de la Mărăști, Mărășești și Oituz;

1. Grigore Stamate, Mihai Hodoșoaga, *Mareșalul Prezan – artizan și apărător al Marii Uniri*, Editura Axioma Print, București, 2021, p. 25.

2. Grigore Stamate, *Majestatele Lor Regale și împlinirea idealului românesc de reîntregire națională*, în *Cetatea Cavalerilor*, nr.6 (22) din iunie 2022, p. 8.

3. Grigore Stamate, Mihai Hodorogea, *Viața Mareșalului Prezan. Profesia de a fi român*, Editura Axioma Print, București, 2015, p. 6.

4. Mateiu Udrea, *Marea Unire de la 1 decembrie 1918: lucruri decisive trecute sub tăcere*.

Sursa: <https://mateiudrea.wordpress.com>.

5. Glenn E. Torrey, *România în Primul Război Mondial*, Editura Meteor Publishing, București, 2014, p.340. Pentru detalii a se vedea Grigore Stamate, Mihai Hodorogea, *Mareșalul Prezan – artizan și apărător al Marii Unirii*, Editura Axioma Print, București, 2021, pp. 321-427.

aspect inserat și în Wikipedia, unde dintr-un început, se scrie că Alexandru Averescu a fost „comandantul Armatei Române în Primul Război Mondial”.

Fără să diminuăm cu ceva din meritele Mareșalului Alexandru Averescu – care, în fruntea Armatei a II-a, a obținut victoria de la Mărăști și, în parte, pe cea de la Oituz – ca și cinstea care i s-a făcut de urmași, nu putem să nu sesizăm nuanța depreciativă a prețuirii care trebuia acordată și celui care a îndeplinit de șef al Marelui Cartier General (singurul care a îndeplinit o asemenea funcție în această unică structură, care se organiza numai la război și care îl avea în eșalonul I pe rege și pe principele moștenitor). Celui care, într-adevăr, i se încredințaseră prerogativele regale și avea în subordine atât Armata I a generalului Eremia Grigorescu – căruia i se datorează reușita de la Mărășești și memorabila deviză „Pe aici nu se trece!” – cât și Armata a II-a a generalului Alexandru Averescu, ca și întreaga structură a formațiunilor la dispoziția Marelui Cartier General (M.C.G.), dintre care unele au intervenit și în favoarea Armatei a II-a, aflată în real pericol de încercuire.

Față de această disproporție de echivalare de peste vremuri, semnalăm că – imediat după război – generalul Radu Rosetti, fost șef de birou operații în Marele Cartier General, intervine cu un articol zguduitor în ziarul „Neamul Românesc” al lui Nicolae Iorga, împotriva celor care, începuseră să-și dea cu părerea și chiar să-i critice pe foștii capi ai Armatei Române, cu replica: „Opriți-vă domnilor! Au, ați uitat atât de repede că primul (în referire la Alexandru Averescu) a fost viteazul de la Mărăști, că al doilea (în referire la Eremia Grigorescu) a fost eroul de la Mărășești și că al treilea (în referire la Constantin Prezan) a fost șeful celor doi?”

Fără de comentarii; poate, doar în sarcina faptului că cel care avea să devină loțiitor pentru partea română al comandantului Înaltului Comandament Aliat româno-rus, regele Ferdinand, și, ulterior, comandantul de căpetenie al Armatei Române, generalul de corp de armată adjutant (singurul cu asemenea grad în istoria militară română) Constantin Prezan nu are niciun bust în Capitala la apărarea căreia a fost grabnic solicitat să-i organizeze apărarea (cu atâta întârziere).

Pentru cine mai crede că este mai ușor să spui „hei rup”, fără să pui umărul, îi asigurăm că înșine – împreună cu respectabila nepoată a Mareșalului, doamna inginer Olga Macarie, care se străduiește din greu să păstreze în bună stare ceea ce este la muzeul, de care se îngrijește – și cu sprijinul unor asociații de profil (inclusiv al unui renumit sculptor român, care s-a oferit să realizeze gratuit bustul mareșalului) am insistat, în repetare, până la cel mai înalt nivel de reprezentare militară, inclusiv la guvern, primind asigurări, fără de nicio acoperire. Bravului Mareșal nu i se găsește un loc în tot Bucureștiul și câteva kilograme de bronz. Teama de ceva sau de cineva – de unde, doar intuim – obstrucționează orice încercare de „reabilitare”.

De urmare, câteva nelămuriri dăinuie adânc în întunecimea ingraturii, pe care le punem în seama unor aspecte, care sigur nu convin deloc celor care încearcă să ne curme istoria și să ne înjosească demnitatea de neam: Mareșalul Constantin Prezan, printre altele, a fost adjutant al principelui moștenitor Ferdinand (cel care se ocupa de pregătirea militară a viitorului rege), a fost prim-sfetnic al Regelui Carol al II-lea și membru în Consiliul de Coroană; lui, în calitatea sa de șef al Marelui Cartier General și, de la o anumită etapă comandant de căpetenie al Armatei i se datorează înfrângerea trupelor austro-ungare și germane, zdrobirea trupelor maghiare din Transilvania, forțarea Tisei, înaintarea spre interiorul Ungariei și eliberarea Budapestei de sub povara bolșevizării, împiedicarea intențiilor rușilor în nord și în est, respingerea încercărilor de ocupație al ucrainenilor, izgonirea germanilor din regat, a bulgarilor din Dobrogea, a sârbilor din Banatul românesc, concomitent cu stabilizarea frontierei pe Nistru și apărarea Basarabiei și Bucovinei, alipite la patria-mumă. Poate și faptul că l-a avut ca șef al Secției Operații, pe cel despre care afirma că: „este el mai inteligent ofițer, pe care l-am întâlnit vreodată”; poate și pentru că avea o părere nu tocmai favorabilă despre alogonii, care se manifestau cu ură față de poporul nostru, iar la război dezertau trecând de partea inamicului; poate. Atâția de „poate”, încât disconfortul produs unora – ce se încapățânează să se agațe de trunchiul unui arbore, care nu le-a aparținut vreodată – este atât de mare încât tot ceea ce este pur românesc le repugnă.

Să vedem ce spun și experții militari de marcă în privința acestei mari personalități:

„Bilanțul de activitate al generalului Constantin Prezan în funcțiile pe care le-a ocupat, mai cu seamă la Marele Cartier General, este impresionant. În campania anului 1916 a condus trupele române în

operația ofensivă din Carpații Orientali, înaintând 100 de km în adâncimea dispozitivului inamic (...). În campaniile din 1917 și 1918, s-a aflat în fruntea Marelui Cartier General, coordonând acțiunile trupelor române în bătăliile decisive de la Mărăști, Mărășești și Oituz și în cele împotriva Ungariei, încheiate cu zdrobirea militară a acesteia. Se cuvin să fie adăugate alte contribuții, cu nimic inferioare: rezolvarea celei mai dificile crize de funcționare, competențe și prestigiu cunoscute de Marele Cartier General în cursul existenței sale; refacerea, reorganizarea și reînarmarea oștirii – acțiune cu importanță majoră în obținerea victoriei finale – demers aproape singular în desfășurarea războiului mondial din 1914-1918”⁶.

Ca formație militară, Constantin Prezan a fost un ofițer complet: Școala Fiilor de Militari de la Iași (echivalent al liceului militar), Școala Militară de Infanterie și Cavalerie, precum și Școala specială de Artilerie și Geniu din București, Academia de la Fontainebleau (Școala Militară de Aplicații pentru Artilerie și Geniu) din Franța (cu brevet de ofițer de stat-major). Revenit în țară este încadrat la Regimentul 1 Geniu și, concomitent, funcționează ca profesor ajutător la cele două școli militare din București, timp în care elaborează și câteva interesante volume de specialitate. „Datorită rezultatelor deosebite la catedră și a pregătirii demonstrate în practică, a fost selecționat și trimis, pentru doi ani, la Magdeburg, în Germania, ca delegat special al Ministerului de Război pentru a supraveghea fabricarea componentelor viitoarei linii de fortificații Focșani-Nămoloasa-Galați”⁷. Dar, evoluția militară propriu-zisă abia după înapoierea în țară începe, cu adevărat; timp în care, succesiv, înaintează în grad până la maior. Astfel, pe ani: în 1892, odată cu înaintarea la gradul de maior, este numit comandant de batalion în Regimentul 1 Geniu, funcție în care activează până în anul 1894; la data de 1 ianuarie 1895 este promovată ca șef al Serviciului de Geniu din Comandamentul Corpului 2 Armată din București și, în același an, odată cu înaintarea la gradul de locotenent-colonel, este numit în funcția de comandant al Cetății Bucureștilor (respectiv al întregului sistem de fortificații al Capitalei); în 1896, este cooptat, prin selecție, ca ofițer în Statul Major Regal, numit adjutant al principelui moștenitor și însărcinat să se ocupe cu pregătirea militară a viitorului rege; în 1901 este înălțat la gradul de colonel și transferat la Administrația Centrală a Războiului, continuând să activeze și în calitatea de adjutant a principelui moștenitor. La cererea sa, de a fi numit într-o funcție operativă, la 16 noiembrie 1901 este numit comandant al Regimentului 7 „Racova nr.25” din Vaslui, iar în 15 aprilie 1904, comandant al Brigăzii 13 Infanterie Bârlad.

Este de prisos să mai amintim de rezultatele obținute în etapele respective și nici să ne pronunțăm categoric asupra unei sau alteia din categoriile militare, cunoscut fiind faptul că bravul ofițer cu brevet de stat major – atestat încă pe când studia la Paris – a avut pregătire în specialitățile infanterie, artilerie și geniu; a comandat, efectiv, unități de geniu și infanterie, la cel mai înalt eșalon de reprezentare. Așa încât, în preajma Marelui Război, care deja începuse să dea semne pe arena internațională, Constantin Prezan avea o pregătire militară desăvârșită. Dar, să continuăm: la 10 mai 1907 este înaintat la gradul de general de brigadă și cu începere de la 1 noiembrie 1910, devine comandant de divizie (întâi la Divizia 3 Infanterie și apoi la comanda Diviziei 7 Infanterie Roman). Cu Divizia 7 Infanterie, în anul 1913, participă la Al Doilea Război Balcanic, prilej cu care se evidențiază în mod deosebit prin ordinea și disciplina efectivelor din subordine, prin grija față de subordonați (în condițiile unei molime mortale), forțarea operativă a fluviului Dunărea, înaintarea organizată și cu repeziciune în adâncimea dispozitivului bulgar, revenirea în țară în formație aproape completă. La 1 aprilie 1914 este numit comandant al Corpului III Armată, timp în care i se acordă și gradul de general de divizie, iar după doi ani, odată trecerea armatei la starea de război, devine comandant al renumitei Armata a IV-a, mai cunoscută și ca Armata de Nord, cu care obține succese în trecerea Carpaților Occidentali, forțarea frontierei cu Austro-Ungaria și pătrunderea în Transilvania, până înspre Mureș.

La începutul lui noiembrie, din cauza eșecului luptelor din sudul țării, i se ordonă să se retragă cu trupele pe aliniamentul de acoperire, iar pe 10 noiembrie, în încercarea disperată de a salva Bucureștiul,

⁶ Teofil Oroianu, Gheorghe Nicolescu (coordonatori), autori: Teofil Oroianu, Gheorghe Nicolescu, Valeiu Florin Dobrinescu, Alexandru Oșca, Andrei Nicolescu) , *Șefii Statului Major General Român (1859-2000)*, Editura Nova, București, 2000, pp. 128-129.

⁷ Grigore Stamate, Mihai Hodoroagea, *Mareșalul Prezan – artizan și apărător al Marii Uniri*, Editura Axioma Print, București, 2021, p. 6.

este chemat – cu o întârziere condamabilă – să organizeze apărarea. Astfel, a fost realizată Gruparea general Prezan, cu o masă eterogenă de trupe obosite de lupte și marș, retrase la întâmplare de pe frontul Dunării, cu o serie de comandanți incompetenți și cu moralul trupelor afectat de insuccese, cu lipsuri grave în echipament, armament și muniție, cu trădări de la cel mai înalt nivel. Acestea au fost condițiile în care s-a încercat imposibilul.

Potrivit generalului Henri Matthias Berthelot, șeful Misiunii Militare Franceze, concepția operației organizate de către generalul Prezan a fost una de mare valoare. Pierderea nu tocmai întâmplătoare a hărții cu dispunerea trupelor, direcțiile și dispozitivele de contraofensivă, ca și neprezentarea la declanșarea luptelor a unora dintre comandanții de divizii au determinat, în cea mai mare parte, nereușita. De urmare, retragerea înspre Moldova (unde se refugiase familia regală, dar și administrația centrală), cu desfășurarea luptelor pe aliniamente succesive, s-a desfășurat în condiții corespunzătoare, cu pierderi minime, sub comanda aceluiași brav general Prezan. La data de 5 decembrie 1916 – în considerarea pregătirii, experienței și manifestării în desfășurarea operativă din teatrul de război, generalul de corp de armată Constantin Prezan este numit în funcția de Șef al Marelui Cartier General, adăugându-i-se și demnitatea de adjutant, potrivit funcției de loctiitor de partea română al Regelui Ferdinand, care preluase șefia Înaltului Comandament Aliat Româno-Rus. Din acest moment, tot ceea ce avea să se întâmple din punctul de vedere al operațiunilor din vara anului 1917, era de înalta latitudine a șefului Marelui Cartier General, iar izbânda nu avea să întârzie.

După restructurarea și reorganizarea armatelor (din cele patru s-a hotărât să rămână numai două), a marilor unități și unități, reinstruirea efectivelor potrivit noilor cerințe ale luptei, renunțarea la practicile anterioare (normele în vigoare încă de la Războiul de Independență au fost eliminate) și încadrarea comenzilor cu ofițeri bine pregătiți, dotarea trupelor cu armament, echipament, muniție și tehnică de luptă acceptabilă, s-a trecut la refacerea moralului trupelor. Un rol decisiv avându-l serviciul religios al Armatei reorganizat, intelectualitatea militară, ca și elementele auxiliare de dispozitiv, inclusiv publicația „România”. La toate acestea, se adaugă planul de campanie al generalului Prezan, la întocmirea căruia au participat loctiitorul șefului M.C.G., generalul Constantin Cristescu, care era și comandant al Armatei I, precum și Secția Operații, în frunte cu maiorul Ion Antonescu, care a avut un rol esențial. Desigur, și șeful Misiunii Militare Franceze, cu știința generalului țarist Dmitri Grigorievici Scerbacev, în calitatea sa de loctiitor al Înaltului Comandament Aliat, de partea rusă; ambii buni colaboratori ai generalului Prezan, care nu se vor dezminți în desfășurarea operațiunilor din vara lui 1917.

Așa s-a permis obținerea strălucitelor victorii de la Mărăști, Mărășești și Oituz, aspecte pe care cei îndrituiți să le aibă în vedere ar trebui să le facă știute la nivel internațional, să facă din acestea standard de mândrie și patriotism și să asigure instruirea într-un asemenea spirit, de înaltă demnitate, a tuturor românilor, îndeosebi a tinerimii, cunoscut fiind că, deși: „Viața fiecăruia dintre noi este o înșiruire de lupte, bătăliile adevărate se organizează și se conduc numai de către militarii de carieră. Acești oameni demni, curajoși și loiali, înzestrați cu onoare, bravură și devotament până la sacrificiul suprem în slujba interesului național. Bătăliile Mareșalului Constantin Prezan reprezintă chintesența și dovada de netăgăduit ale tuturor acestor mărețe atribute. Pentru că victoriile sale n-au fost niciodată asumate în nume propriu, ci numai și numai în considerația întregului corp de luptători”⁸.

În toată această perioadă de pregătire și desfășurare a campaniei propriu-zise – odată cu meritele strategice ale șefului Marelui Cartier General, în fruntea Armatei Române – trebuie evidențiată și diplomația manifestată atât în raport cu Alianții, dar și cu reprezentanții Puterilor Centrale, în calitate de inamic, care până și după război i-au recunoscut valoarea militară. Memoriile generalului von Mackensen fiind de notorietate. Și nu tocmai întâmplător, peste ani, un renumit istoric și analist militar român, avea să consemneze următoarele: „Secvența de istorie românească din anii 1916-1920 nu poate fi înțeleasă fără personalitatea generalului Constantin Prezan, rolul său în multe dintre evenimentele dramatice ale aceluia timp fiind covârșitor. De altfel, contribuția sa de mare valoare adusă în această

⁸. Grigore Stamate, Mihai Hodoroagea, *Bătăliile Mareșalului Prezan între autoritate și modestie*, Editura Axioma Print, București, 2016, p. 3.

perioadă l-a plasat în rândul personalităților reprezentative din întreaga istorie militară românească”⁹. Așa că, să continuăm pe firul unei istorii mai puțin pusă în evidență și să și urmărim, la fel de succint, evenimentele care l-au avut ca protagonist pe cel care, avea să impresioneze pe mai toți contemporanii săi, sens în care lucrarea „Amintiri înălțătoare” a fostului aghiotant al viitorului mareșal ni se pare cea mai sugestivă și, pentru confirmare, redăm doar câteva pasaje în extras:

„Mareșalul Constantin Prezan personifică figura marilor căpitani: cultivat, corect, de o rară exactitate și înaltă moralitate, cu doi ochi ce pătrund până în adâncul sufletului, plin de bunătate și de îngăduință. Felul său cumpănit de a vorbi era de plin de politețe; cu toată lumea știa să facă în anumite clipe gesturi care nu se pot uita. Lipsit de ambiție sau fățarnicie, leal cu adversarii, sincer cu subordonații, pe care niciodată nu i-a privit de sus.

În activitatea sa nu s-a socotit o ființă superioară față de cei cu care venea în atingere; din contră se străduia să fie la înălțimea tuturor. Dezinteresat până la sacrificiu, urmărea numai nevoile oștirii și ale țării, fără a se gândi la împlinirea preocupărilor sale personale. Nici când nu s-a gândit la ce va grăi lumea despre el. Curtenitor și drept, sever numai cât trebuia, iată ce l-a făcut să se deosebească de mulțimea celor care, în sărăcia lor de duh, luând răutatea drept severitate, reclamau drept modestie ceea ce li se cuvenea drept îndatorire, mândria drept demnitate; aspecte care au dat naștere în jurul oștirii la acea atmosferă puțin măgulitoare, concretizată în zicala «mentalitate cazonă». Darul de căpetenie al acestei de seamă figuri militare românești a stat în aceea că a știut să cunoască oamenii și, ca atare, să-și aleagă conlucrătorii, întrebuintând pe fiecare la locul de trebuință, după calitățile și pornirile lor, dându-le toată libertatea de muncă pentru a dobândi cât mai mult și cât mai cu suflet curat; la nevoie acoperind activitatea lor rodnică cu autoritatea persoanei sale (...). Ofițerii, care au avut norocul să servească în Statul Major al Mareșalului Prezan și să-l cunoască mai de aproape, nu l-au putut niciodată uita. Ei îl ascultau și îi executau ordinele fiindcă îl iubeau, iar niciodată de frică sau din interes. Acolo legătura sufletească era prețuită”¹⁰.

După înfrângerea trupelor germane, în frunte cu „spărgătorul de fronturi” generalul August von Mackensen și, deopotrivă, a trupelor austro-ungare, în condițiile extreme generate de retragerea trupelor ruse din dispozitivul româno-rus, pentru Regat și pentru trupele române aveau să urmeze zile de grea frământare, în așteptarea zadarnică a intervenției Aliaților. O asemenea situație era de așteptat să dea peste cap reușitele din vara anului 1917.

Peste doar câteva luni, sub presiunea unui inamic superior, din mai toate punctele de vedere și privată de orice sprijin extern, România – atât cât mai rămăsese din ea, după ocuparea Olteniei, Munteniei și a Dobrogei – a fost nevoită să accepte armistițiul impus de Germania la Focșani, în 9 decembrie 1917. Ocazie, cu care, Regele Ferdinand îi încredințează generalului de corp de armată adjutant Constantin Prezan comanda de căpetenie a Armatei Române, comandă asupra căreia nu va mai interveni niciodată. Iar, până în 10 aprilie 1919 – când generalul va fi nevoit să demisioneze – acesta își va păstra și șefia Marelui Cartier General. În fruntea primului guvern român sub ocupație germană venise generalul Alexandru Averescu, secondat la puțin timp de Alexandru Marghiloman, ambii adversari recunoscuți ai generalului Constantin Prezan. Astfel, pentru eminentul șef al Marelui Cartier General și comandant de căpetenie – care a ascuns tuturor rana dobândită în Pasul Oituz – a început un dificil periplu.

(va urma)

⁹ Prof. univ. dr. Petre Otu, președintele Comisiei de Istorie Militară. *Apud* Grigore Stamate, Mihai Hodoroșea, *Viața Mareșalului Prezan. Profesia de a fi român*, Editura Axioma Print, București, 2015, p. 4.

¹⁰ Colonel D. Rădulescu, *Mareșalul Prezan – Amintiri înălțătoare*, Tipografia „Mitropolitul Silvestru”, Cernăuți, 1936, p. 4 și următoarele.